

Een andere vraag — van een onder lezers — geldt de mogelijkheid van „nadere gemeenschap met de Engelen“. Ze las eens ergens, dat geloovigen ervaring hebben van ontmoetingen en van gemeenschap met Engelen. Zelfe ondervond ze in moeilijke omstandigheden wel dingen, die haar aan de tusschenkomst van Engelen deden denken. En bij wat de Schrift des Ouden en des Nieuwen Testaments ons van de Engelen openbaart, en verhaalt van hun dienst bij Gods volk, acht ze het niet ondenkbaar, dat er ook nu nog bij de geloovigen een nauwer contact met de Engelenwereld bestaat dan men veelal denkt. Ze vraagt, wat we van deze dingen te denken hebben.

Laat me beginnen met aanstonds toe te stemmen, dat het contact tusschen de menschenwereld, bepaaldelijk tusschen het volk Gods en de wereld der Engelen, stellig nauwer is dan wij het ons meestal denken, en dat we aan hun dienst ongetwijfeld veel meer te danken hebben, dan we zelven doorgaans vermoeden. Wat de Heilige Schrift, ook afgezien van hun bijzondere dienst gedurende het geven der openbaring, van de Engelen zegt, stelt dit buiten twiifel. Christus zelf spreekt van de Engelen der kleine kinderen die in Hem gelooven, en waarschuwt niet een bevestiging naar hen voor het geringachten en ergeren van deze kleinen. De Brief aan de Hebreërs zegt ons, dat de Engelen, niet alleen in 't verleden uitgezonden werden, maar nog altoos uitgezonden worden, om dergenen wil die de zaligheid beërven zullen. En Jezus houdt ons, bij ons gebod, om gehoorzaamheid aan den wil des hemelschen Vaders, niet zonder nadruk der Engelen gehoorzaamheid voor, als een voorbeeld dat we zullen trachten na te volgen.

Opmerkelijk is daarbij evenwel, dat de Schrift omtrent dezen dienst der Engelen nooit in bijzonderheden afdaalt, en dat ze geen enkele poging doet om ons eenig inzicht te geven in de betrekking die er tusschen de Engelenwereld en de onze bestaat, en in de wijze waarop ze de kerk en de kinderen Gods nog altoos dienen.

En we doen veilig, meer nog: het behoort tot de onderwerping en de gehoorzaamheid die we onzen God schuldig zijn, dat we niet pogen in te dringen in wat Hij voor ons verborgen heeft.

En bij de vele Engelenverschijningen uit den tijd der bijzondere openbaring, waarvan de Schrift ons verhaalt, bewijst haar soberheid aangaande den gewonen en voortdurenden dienst der Engelen wel, dat onze God niet wijze en liefdevolle bedoelingen, den sluier die er voor ons over der Engelen werkzaamheid hangt, niet wegschoot.

Hij heeft daarbij ongetwijfeld in ontferming gedacht aan onze neiging, om altoos weer in de tweede oorzaken te blijven hangen en zoo ons te laten scheiden van Hem, door wat ons juist te inniger aan Hem verbinden moest. En hoe groot het gevaar daarvoor, juist in onze verhouding tot de Engelenwereld, is, heeft wel de gesturigheid in de christenheid opgekomen naging tot Engelenvereering, waarvoor reeds de Apostel Paulus de Colossenzen waarschuwen moest, bewezen.

Daarenboven moeten ook de Engelen zelf niet begeeren, in hun dienst van het volk en het koninkrijk Gods, merkbaar op den voorgrond te treden. Het behoort ongetwijfeld tot de volmaaktheid van hun gehoorzaamheid, dat ze in hun dienen van Gods kinderen, niet gaarne de aandacht op zich vestigen. En ik denk, dat ze ook in dit opzicht onze voorbeelden moeten zijn.

Dit alles moet het ons niet vreemd, maar natuurlijk doen zijn, dat we van de Engelen en hun dienst niets ontdekken.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Eros of Christus. VII.

Niet alleen uit algemeen godsdienstig, maar bijzonder ook uit calvinistisch standpunt is tegen het indragen van de erotische gedachte in de aanschouwing van den Christus Gods zeer ernstig bezwaar in te brengen.

Wij hebben hier bepaald het oog allereerst op de opvatting die de Beatrice-verheerlijking ziet en erkent als den weg tot de levende kennis van den Christus; en daarna ook op het indragen van de trekken van Eros' beeld in de gestalte, waaronder de Christus wordt gepredikt in de aesthetische religie onzer tijden.

Wat het eerste aangaat: een beïjder van den Christus naar de Heilige Schrift kan niet aanvaarden dat Beatrice in zaken des geloofs de gids is, die men zich kiezen mag. Prof. Davinek heeft in zijn rede over „De overwinning der ziel“ herinnerd aan Dante's woord:

Wat de rede ziet, kan 'k u verklaren;
Maar verder moet gij wachten
Op Beatrice in zaken des geloofs.

In deze Beatrice-verwachting heeft hij ons gewezen een der overwinningen, die de ziel heeft behaald tegenover de gebondenheid, waarin de aanbidding van stof en kraai haar had gekneld. Maar tegelijkertijd heeft hij eraan herinnerd, dat die overwinning der ziel, welke in deze woorden van Dante zich uitsprak, haar uiteindelijk zegepraal niet kon zijn.

En dat is maar gelukkig ook. Want de weg van Beatrice is niet de weg van Christus; en de ziel van den denkenden en dichtenden mensch zal, wanneer zij niet slechts wil „overwinnen“, maar wanneer zij heel bepaald verlangt te overwinnen door zelf overwonnen te worden door haar God, die ziel, zeg ik, zal dan Beatrice moeten verlaten en tot Christus komen. Tot Christus, niet alleen als inhouder der openbaring Gods, maar ook als de groote, de eenige profeet en verkondiger daarvan.

En dat is dan niet zoo te zien, dat Beatrice opleidt tot Christus, zoodat op den weg, dien Beatrice ter helfte met ons aflegt, daarna de Christus ons verschijnt. Neen, zoo sterk mogelijk handhaven wij — en daarin vinden wij zoo stellig mogelijk ook Davinek en alle andere gereformeerden met elkander in volkomen overeenstemming — dat Beatrice niet

Of daarom een Engel-verschijning of een nader innerlijk contact met de Engelenwereld bij een kind van God voor onmogelijk te verklaren is? Wie zal het wagen? Onze God is vrijmachtig. En de regel, waarnaar Hij in volle vrijheid en naar eigen welbehagen werkt, belet Hem nooit daarop een uitzondering te maken. In den loop der eeuwen zijn er dan ook voor en na godvruchtigen geweest, die verzekerden, dat ze in bijzondere omstandigheden den dienst van Engelen ervaren hadden. En al moest men daarbij nu niet vergeten, dat vooral suggestieve naturen bij zulke z.g.n. ervaringen het slachtoffer hebben kunnen zijn van zelfbedrog — recht om al deze verhalen kort en goed naar 't rijk der inbeelding te verwijzen, heeft men daarmee toch niet. Doch in elk geval zijn ze blijkens de geschiedenis hooge uitzonderingen geweest.

De overige vragen van dezelfde lezeres bewaar ik voor een volgend nummer.

V.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

— Op No. 11

Merkwaardig genoeg ontvingen we de laatste dagen eenige brieven, waarin eenzelfde bezwaar naar voren wordt gebracht.

Enkele correspondenten geven hun voornemen te kennen, dat zij bij de verkiezingen niet op no. 1 van de anti-revolutionaire lijst zullen stemmen, een paar andere aarzelen nog en wenschen advies daarover, terwijl er ook een meent, dat hij maar blanco moet stemmen, Oorzaak?

Voornamelijk de houding van minister Colijn tegenover de Olympische Spelen.

Mogelijk zijn er nog anderen — hoewel hun getal gering zal zijn — die met hetzelfde bezwaar te worstelen hebben.

Daarom willen we het hier openbaar en openhartig bespreken.

't Is ongetwijfeld waar, dat minister Colijn in deze zaak de heele anti-revolutionaire Tweede-Kamerclub en misschien wel 99% van de anti-revolutionairen in den lande tegenover zich vondt.

Maar, vragen we, is het billijk, dat men om één punt van verschil minister Colijn zijn vertrouwen opzegt?

Is dat niet zeer engzichtig?

Mag men daarom al zijn overige verdiensten vergeten?

Heeft hij ons land middellijkerwijs niet uit het financiële moeras gehaald?

Moet dat ons niet veelvuldig tot bewondering nopen en tot vertrouwen stemmen?

Niemand zag er kans toe.

Hij heeft het verricht.

En wat nu de Olympiadekwestie aangaat, mag allereerst niet vergeten, dat hij de loterij heeft willen verhinderen en de Zondagsheiliging waarborgen. En vervolgens, dat hij te Leeuwarden heeft verklaard: „De tijd is nog niet gekomen, om alles hieromtrent te zeggen, die komt nog.“

Ondanks dat alles kunnen ook wij zijn houding ten opzichte van de Olympiade niet goedkeuren, maar dat zal ons niet beletten geestdriftig onze stem op hem

tot Christus opvoert, maar van hem afvoert. Wie op zijn weg den Christus waarlijk vindt en ontmoet, die heeft dat slechts gewonnen, negatief, door de loslating van Beatrice. En, na positief gesproken, door de algeheele overgave aan de openbaring, die van boven is, in den Eeniggeboren Zoon. „Niemand heeft ooit God gezien.“ Niemand; ook niet Beatrice, ook Clara niet, ook Laura niet, ook Fiametta niet; ook Sophie van Novalis niet, noch Mathilde van Perk. Niemand. Ook Bernardus niet; zelfs niet Maria, de moeder des Heeren. Want al wat aan christelijke liefde, aan christelijk weten of kennen in die alle mocht geweest, of zelfs maar atgeschaduwde zijn, het is alles alleen te danken aan de openbaring van dien God, die slechts door zich kenbaar te maken, (en dan nog alleen voorzover Hij dat doet), zich laat kennen door het scheepsel, dat van Zijn handen maaksel is. Wie de school van Eros in wil treden, en daar Beatrice, of welken anderen naam zij dragen moge, toewijst de taak van de opleiding tot den Christus, die heeft vergeten het ontzaglijk woord, waarmee de Christus zelf tot de wereld wordt heen geleid: niemand heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard, (Joh. 1:18).

Want, ook van Beatrice geldt het: „Die uit de aarde is voortgekomen, die is uit de aarde en spreekt uit de aarde.“

Maar van den Christus zegt de Schrift — en juist de discipel, dien Jezus liefhad heeft het geschreven! — „die van boven komt is boven allen. Die uit den hemel komt, is boven allen. En hetgeen hij gezien en gehoord heeft, dat getuigt hij.“ (Joh. 3:31, 32.)

En als Beatrice wil opstijgen en wil laten opklimmen tot God, en tot het mysterie der godzaligheid, dat is in God, geopenbaard in het vleesch, dan zegt de Schrift — en zij laat het wederom zeggen door den discipel, dien Jezus liefhad, en die in de litteratuur vaak als drager van min of meer erotische liefde tot Christus is gepredikt —

„En niemand is opgevaren in den hemel, dan die uit den hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon des menschen, die in den hemel is.“

Dat zijn woorden van metaal; en zwaar als metaal vallen zij ook neer — van boven.

Hierin is trouwens de apostel der liefde één met den apostel des geloofs, één met den prediker der dogmatische gedachte, den leerling van Gamaliel, dat is, met Paulus.

Want waarom zouden we ook niet in Beatrice's school

niet te brengen en allen dringend op te wekken hetzelfde te doen.

Men zij voor niets zoo bevreesd als voor bewustzijnsverenging.

En vooral late men geen wortel van bitterheid in zijn hart groeien.

Een van onze correspondenten schrijft: „Kuyper is in den gevierdsten tijd van zijn leven nooit zoo dikwijls „leider“ genoemd als thans Colijn. Men nam het u bijna kwalijk, als gij Kuyper in de laatste tien jaar van zijn leven nog „leider“ dorst heeten. En nu wordt men ziek van al het „geleider“.“

Deze toon deugt niet.

En de stemming, die dien toon doet aanslaan, ook niet.

Wij mogen het wel, dat iemand het voor Kuyper opneemt.

Maar men wreke zich deswege niet op minister Colijn.

Al zou het waar zijn, dat men thans den leiders-titel drukker zou gebruiken dan ooit in Kuypers leven — ik kan dat niet controleren, maar al kon ik het, dan zou ik den tijd ervoor te kostelijk achten, dan mag men dit toch minister Colijn niet wijten?

Hij plakt toch geen biljetten aan: Onze leider komt! Lieve menschen, ergert u toch niet.

Een ander meet zijn bezwaren tegen dit Kabinet uit. Maar de verkiezing gaat niet vóór of tegen dit Kabinet!

We trekken bij de verkiezing voor onze anti-revolutionaire partij op en zullen daarna verder zien.

We trekken voor Colijn als no. 1 op.

Is dat niet alleszins natuurlijk?

Werd hij op de laatste Deputatenvergadering niet met overweldigende meerderheid tot partij-voorzitter gekozen?

En geeft hij zich niet met beschamende aktiviteit om overal tot in kleine plaatsen voor ons volk te spreken?

Men kome dan niet met bezwaren aandragen, die men ter Deputatenvergadering had moeten aandragen.

Met de verkiezing in het zicht, vallen alle bezwaren weg.

Dan stemt ieder, die de partijdiscipline eerbiedigt, op no. 1.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Ongepast.

In „Christelijk Middelbaar Onderwijs“, het Organ van de Vereeniging van leeraren bij het Chr. M. O., vindt men in No. 107 (1 Mei j.l.) een verslag van de vergadering dier vereeniging gehouden in de week vóór Paschen, — de vergadering, waar men protesteerde tegen hetgeen in „De Reformatie“ door mij over het Chr. M. O. werd geschreven. In de inleiding op dat (officiële!) verslag staat de volgende tirade:

O, Dr. Waterink, waarom was u daar niet... Zoudt u nu ook nog niet wat tijd kunnen vinden, om u leeraar met de leeraars te voelen? Daarmee

van propaedeutische tot Christus aan haar leerlingen hooren, wat Paulus, in navolging van Mozes, ook van den zoeker Gods zegt:

„Zeg niet in uw hart: Wie zal in den hemel opklimmen? Dat is: Christus van boven afbrengen.“ Wie zal Dante volgen in zijn hemelopvaart? „Of: wie zal in den afgrond nederdalen? Dat is: Christus uit de dooden opbrengen?“ Wie zal met Dante ingaan tot de helle-diepten, ingaan ter hellevaart?

Laat niemand zeggen, dat deze betuiging tegen alle hemel-inklimmers en tegen alle hel-doorzoekers boilen de vraag van de Beatrice-verheerlijking om gaat. Heeft niet Paulus hier Mozes aangehaald? En heeft Mozes niet in den oudtestamentischen vorm van dit door Paulus nader toegepaste woord bedoeld, Israël, het openbaringsvolk, te herinneren, dat de ontvangst der openbaring van zijn transcendenten God alle zoeken van God en van Zijn Woord en van Zijn werkelijkheid buiten de openbaring om, als gruwel verhoed?

Vraagt iemand, waarom Beatrice's weg niet Christus' weg kan zijn, zelfs niet daarvan de toeleiding, ja, waarom de wegen van Beatrice en Christus niet eens evenwijdig kunnen loopen, dan antwoorden wij meer dan één ding.

Allereerst zeggen wij: God geeft Zijn eer aan het scheepsel niet. Dat is een woord, zoo zwaar van dreiging, dat wie het ondergaat in waarachtigheid, het wel wat verder uitdraagt dan tot de hoogten van heiligen dienst, en tot de bosschen, waar van hout en steen de mensch de spraak verwacht over de eeuwige waarden. Neen, wij zeggen niet, dat in Beatrice niet kan zijn een vonk van Gods vuur, noch, dat haar glimlach niet stralen kan in hemelsche klaarheid. Maar wij zeggen: wat in Beatrice is, dat heeft, voorzover het goed en schoon en zuiver is, God in haar gelegd. Er is geen liefde op aarde in schoone en zuivere zielen geweest, of ze was uit God. Maar daarom moet wat God gemaakt heeft, niet Hem in zijn licht plaatsen, maar omgekeerd is de weg in de religie; het maaksel van den schoonen God moet in Gods licht telkens weer worden ingedragen. Al was Beatrice zuiver, en al kon Dante lange zuiveren weg van smetteloos denken langs haar heen en boven haar uit denken tot God, dan zou hij nog niet aan Beatrice de taak mogen geven van den exegeet van God. Het maaksel is van den maker niet de exegeet, doch de maker van het maaksel. Wie het anders zegt, heft de noodzaak van de bijzondere openbaring Gods door het Woord ten eenenmale op. Maar wie ziet, en gelooft, dat het scheepsel, ook een draagster van onbevengene schoonheid, als Beatrice, door God nooit op zichzelf Gods naam recht prediken kan in het wijd heelal, doch dat Hij alle scheepsel ons laat bezien

maakt
maar u
waarsch
aanwesc

Deze w
streepte
Zóó de
En de
iemand b
gaan om
Een de
mate onv
En dus
Meer ze
niet. Ik l
en „vere
niet all
kelijk nie
wanneer
wonen, h
leider of

Op de vin

Gelukkig
In het m
stein een
betrokken
Hij schr

Geacht

Tot mi
ons orga
beugel k
verslag
vergader
in gedru
Zeker

Chr. M.
generalis
Chr. M.
samenlev

het hoge
had moe
recht, om
beetje se

onze verg
en verdie

Ik zal
moet dat
voorzichti

staande v

1

2 Mei 1

De opste

daarom

Nasec

willend, i

En sta

School l
meent te k
uit de kring
laan bekend
door dagen

kinderen heb
maet wat dan

in het licht

schoone ma

heid Gods i

wel daarin v

in duurzame

moet in het

boven is, in

Beatrice, i

verklaren, te

der opstijg

worden, ten

mensch.

Daar kom

en dat zij i

met heel om

het verstand

dus ook van

doeven. Wie

erotische di

uit Beatri

van liefde v

zuiverheid, g

wij niet reket

is het schoo

Beatrice den